ЗАСТОСУВАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА»

УДК 378.147.227

DOI : 10.12958/2227-2747-2021-2(177)-22-34

Кашинська Олена Євгенівна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри туризму, готельної і ресторанної справи

ДЗ «Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка»,

м. Старобільськ, Україна

kashinskaya11061987@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5616-9559>

Для цитування: Кашинська О. Є. Застосування активних методів навчання в підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа». *Освіта та педагогічна наука*. 2021. № 2 (177). С. 22–34.

References (стандарт APA): Kashynska, O. Ye. (2021). Zastosuvannia aktyvnykh metodiv navchannia v pidhotovtsi zdobuvachiv vyshchoi osvity za spetsialnistiu «Hotelno-restoranna sprava» [The Use of Active Methods of Teaching in Training of Higher Education Students in the Speciality «Hotel & Restaurant Business»]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 2 (177), 22–34 [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Реалії сучасного розвитку суспільства вимагають від вищої освіти докорінного перегляду поглядів на її подальший розвиток. Вагомий вплив у цій ситуації здійснюють бізнес-моделі, завдяки яким відбувається швидка зміна основних наборів навичок у різних галузях та з'являються нові компетентності і для поточних, і для нових професій.

У підсумках робочих досліджень (Desk, 2019) щодо майбутніх навичок у туризмі та готельно-ресторанній справі акцентовано увагу на тому, що більше третини бажаних для роботодавців основних наборів навичок професій у туризмі та готельно-ресторанній справі складатимуться з навичок, які досі не вважаються вирі-

шальними для роботи сьогодні. Переважатимуть технічні навички, які потрібно буде доповнити потужними особистісними, соціальними навичками та навичками співпраці (складне розв'язання проблем, критичне мислення, творчість, управління людьми, координація з іншими, емоційний інтелект, судження та прийняття рішень, орієнтація на обслуговування, переговори, когнітивна гнучкість, навчання протягом усього життя тощо). Зазначені навички не можуть культивуватися в пасивному

освітньому середовищі, а тому перевагу потрібно віддавати активним методам навчання, які можуть удосконалити підготовку майбутніх фахівців з готельно-ресторанної справи, покращити їхнє ставлення до навчання та забезпечити для них цікаві можливості навчально-пізнавальної діяльності.

Педагогічний досвід не стоїть на місці, активно розширюються можливості застосування в навчанні інформаційно-комунікаційних технологій, що доповнює перелік методів, які можливо використовувати під час підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа» з метою підвищення їхньої активності та ефективності освітнього процесу. Тому пошук, вивчення особливостей таких методів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів та наукове обґрунтування доцільності їх використання в тих чи тих умовах є актуальним та своєчасним.

Активне навчання – це не новий підхід в освіті, який став об'єктом розвідок багатьох науковців. Наразі накопичено вагомий обсяг теоретичних та практичних досліджень у цьому напрямі, проте розвідки ведуться постійно, а зацікавленість дослідників з кожним роком зростає через значущі результати навчання з використанням активних методів, високі показники задоволеності студентів та їхніх досягнень.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз науково-педагогічних, методичних джерел засвідчує, що різні аспекти вдосконалення підготовки фахівців у закладах вищої освіти були об'єктом дослідження Г. Атанова, Є. Барбіної, А. Вербицького, В. Войтко, С. Гончаренка, М. Євтуха, І. Зязюна, О. Коваленка, О. Кондратюка, Н. Ничкало, П. Олійника, В. Паламарчука, В. Семиченка, О. Сухомлинської, М. Черпінського та ін.

Форми та методи активізації навчально-пізнавальної діяльності знайшли відображення в працях М. Єнікеєва, В. Лозової, М. Новика, В. Онищука, Л. Степашко, І. Харламова, Т. Щукіної та ін. М. Дяченко-Богун проаналізувала основні дидактично-виховні наслідки використання активних методів навчання у закладі вищої освіти.

Різні види методів активізації навчально-пізнавальної діяльності та їх упровадження в освітній процес фахівців стали об'єктом досліджень і вітчизняних, і зарубіжних дослідників. Значну кількість публікацій присвячено діловим та імітаційним іграм (І. Абрамова, С. Зейнер-Фінк, Н. Коряк, А. Мовчун, Й. Парасоніс, А. Смолкін, Н. Фединець, С. Фінк та ін.), методу проєктів (Т. Башинська, О. Пехота, Є. Полат, О. Пометун, Л. Пироженко, С. Сисоєва, О. Тадеуш та ін.), методу симуляцій (Д. Антонюк, М. Гуч, С. Ерл, Е. Кларк, В. Костяєв, Г. Кравчук, Т. Шевчук, В. Шоптенко та ін.). Велику роль у поширенні методів активного навчання відіграли не тільки теоретичні розробки цих авторів, але й їхня практична діяльність з пропаганди цих методів як основи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти.

Психолого-педагогічні аспекти активізації пізнавальної діяльності студентів теоретично обґрунтовано в студіях зарубіжних дослідників: Ф. Аксіт, М. Д. Літраса, К. Марулі, А. Міссеянні, Х. Ніємі, А. Невгі, П. Пападопулу, С. Пратт-Адамса, У. М. Ріхтера, М. Уорнса та ін.

Д. Армстронг, Т. Б'юзен, Е. Парк та інші науковці активно впроваджують у зарубіжну практику підготовки фахівців ідеї активного та інтерактивного навчання на сучасному етапі розвитку вищої освіти.

Проте деякі дослідники скептично ставляться до активного навчання як альтернативи традиційному та цей підхід в

освіті вважають ще одним у довгій низці навчальних «примх» (Prince, 2004, p. 223).

Аналіз наявного досвіду впровадження методів активізації навчально-пізнавальної діяльності в підготовку майбутніх фахівців з готельно-ресторанної справи з урахуванням формування «м'яких» компетентностей залишається малодослідженим та дає можливість стверджувати, що ефективне їх використання в освітньому процесі ускладнюється у зв'язку з недостатньою розробкою цієї проблеми.

Мета статті – здійснити пошук теоретико-практичних аспектів підвищення ефективності підготовки фахівців з готельно-ресторанної справи на основі застосування методів активного навчання та узагальнити апробовані й інноваційні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа».

Методологія та методи дослідження. Методи дослідження, використані в процесі роботи над публікацією, передбачають теоретичний аналіз педагогічної й фахової літератури при відборі інформації для написання статті та при оцінюванні сучасного стану вивченості проблеми за темою дослідження й ефективних методів активного навчання; синтез для узагальнення педагогічного досвіду; класифікація для визначення основних методів активного навчання; структуризація з метою виділення складників ефективного впровадження методів і засобів активного навчання; індукція та дедукція при розгляді інноваційних методів активізації навчально-пізнавальної діяльності та можливостей їх застосування при підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа»; узагальнення при написанні висновків статті.

Виклад основного матеріалу. Активізація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти становить

один з варіантів можливостей покращення освітньої діяльності майбутніх фахівців. Активність кожного студента на всіх рівнях залежить від активізації освітнього процесу загалом, а освітній процес – від особистості викладача, його вміння відповідним чином організовувати навчальну діяльність. Активізацією навчально-пізнавальної діяльності зазвичай називають процес управління активністю студентів, що передбачає постійне, безперервне їхнє стимулювання до енергійного, цілеспрямованого вчення, подолання пасивної і стереотипної діяльності, спаду й застою в розумовій діяльності (Бондарєва, 2013).

О. Фалуніна відзначає, що при застосуванні активних методів навчання, не тільки студенти отримують позитивний досвід і знаходяться у «виграшній» ролі в позиції: мають власну зацікавленість або стійкий інтерес, мотивацію до виконання завдання, проявляють підвищену пізнавальну активність або демонструють стійку розумову діяльність, а також активізують свій творчий потенціал і мають можливість особистісного самовираження в процесі навчальної діяльності тощо; але й сам викладач має можливість кожен раз «по-новому» підходити до вирішення конкретного поставленого завдання, що дозволяє йому уникати повторів, стереотипів, «самоконсервації» й «автоматизму» у своїй викладацькій практиці (Фалуніна, 2020, с. 65).

Головною метою активізації, на думку Т. Бондарєвої (Бондарєва, 2013, с. 4), є формування активності студентів, підвищення якості освітнього процесу, який спрямований на засвоєння емоційно-ціннісного досвіду, забезпечення адаптації особистості до соціального оточення, а також сприяння самореалізації та розкриттю професійного потенціалу особистості.

В. Беспалько відзначає, що введення активних методів навчання в систему

вищої освіти сьогодні не є «новаторством» або «інновацією» у своєму роді, а скоріше – стає більш усвідомленим і осмисленим вибором викладача (Беспалько, 1995), який може реалізувати ці методи на заняттях з різних дисциплін, при залученні студентів до наукової діяльності й активізації їхньої залученості до творчої діяльності, для пошуку шляхів виходу із запропонованої професійної ситуації, що сприяє формуванню навичок реальної поведінки, напрацюванню професійних дій, необхідних для вирішення того чи того життєвого або професійного завдання.

Зауважимо, що активне навчання – це вільно визначений і широкоживаний термін, який не має спільно визнаного формулювання. Це створює проблеми для розуміння його поширеності або оцінки його переваг для студентів у будь-якому конкретному контексті. Крім того, обґрунтування його використання стає непрозорим для студентів. Здебільшого методи активного навчання можна спостерігати на рівні практичної роботи в аудиторії, але менше з погляду їх відображення в програмі навчання чи тематичних модулях, обґрунтування їх використання на різних рівнях навчання, здійснення їх оцінювання за ефективністю.

Розглянемо основні поширені в педагогіці підходи до визначення поняття «активні методи навчання».

Поняття «активні методи навчання» й «методи активного навчання» визначають у педагогіці по-різному. Одні дослідники розглядають їх як діяльнісний компонент змісту освіти; інші вважають формами організації навчання – зовнішніми ознаками організації освітнього процесу. Треті визначають їх як власне методи навчання, тобто способи взаємопов'язаної діяльності педагога й студента для досягнення цілей освіти (Чечет, 2015, с. 12). Ми будемо виходити з останнього положення, аналізуючи роботи

авторів, які активні методи зараховують до методів навчання.

А. Смолкін вважає, що активні методи навчання – це способи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які спонукають їх до активної розумової й практичної діяльності в процесі оволодіння навчальним матеріалом (Смолкін, 1991).

У посібнику «Педагогічні технології» (Буланова-Топоркова, 2004, с. 49, 324) є відразу три визначення активних методів навчання:

1) методи, які спонукають студентів до активної розумової і практичної діяльності в процесі оволодіння навчальним матеріалом;

2) методи навчання, при яких діяльність студентів має продуктивний, творчий, пошуковий характер;

3) методи, що стимулюють пізнавальну діяльність студентів і будуються на діалогах, які передбачають вільний обмін думками щодо шляхів вирішення тієї чи тієї проблеми. До їх числа належать бесіди, диспут, тематичний семінар, ділова гра, тренінг.

У публікаціях зарубіжних дослідників (Hudáková, Papcunová, 2020; Vinasova, Gabajová, 2020) активне навчання – це будь-який метод активного навчання в сенсі подолання пасивного освітнього процесу.

У нашому дослідженні ми будемо спиратись на активне навчання як метод навчання, який «активізує» студентів шляхом залучення їхніх пізнавальних здібностей та процесів, роблячи їх активними частинами процесу навчання, що сприяє розвитку критичного мислення, підвищенню мотивації до навчання, пізнавальній зацікавленості, активізації творчого потенціалу, самостійності в одержанні знань, формуванню «м'яких» компетентностей, застосовуванню знань і вмінь на практиці (Кашинська, 2021).

А. Панфілова відносить до активних методів навчання інтенсивні інтерактивні технології (ігри, кейси, тренінги, проєктування й деякі інші) (Панфілова, 2012). Тоді як О. Башкір відокремлює активні методи навчання від інтерактивних: «на відміну від активних методів, інтерактивні методи орієнтовані на ширшу взаємодію студентів не тільки з викладачем, але й один з одним, на домінування активності саме студентства» (Башкір, 2018, с. 39).

Певний внесок у розробку класифікації активних методів навчання зробили Ю. Арутюнов, М. Бірштейн, В. Бурков, С. Гідрович, Р. Жуков, Ю. Порховник, В. Рибальський та ін. Кожна з класифікацій відображає думку її автора й має право на існування, але найбільш часто в психолого-педагогічній літературі застосовується класифікація, представлена А. Смолкіним. Дослідник за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів активні методи навчання поділяє на *неімітаційні* (проблемне навчання, лабораторна робота, практичне заняття, науково-практична конференція, стажування, тематична дискусія тощо) та *імітаційні*, які базуються на імітації соціально-професійної діяльності (діляться на ігрові – ділові та рольові ігри, проєктування та інші, та неігрові – аналіз конкретної ситуації, імітаційні вправи, діяльність за інструкцією тощо) (Чечет, 2015, с. 19).

Цей перелік активних методів навчання постійно оновлюється та доповнюється методами, які є прогресивними та актуальними в той чи той час. Так, проаналізувавши останні публікації за темою статті (Башкір, 2018; Фалуніна, 2020; Хома, 2020), нами було доповнено перелік активних методів навчання методами, які сьогодні в закладах вищої освіти широко рекламуються й професійно обґрунтовуються: «метод інциденту», «квазіпрофесійні» завдання, «метод пара-

театру», «хронологія», «структурно-логічні схеми», «метод прогнозування подальших дій», «круглий стіл», «кейс-аналіз», «мозковий штурм», «інтелект-карти», «скрайбінг», «редукований метод», «піраміда понять», «коло висновків», «імітаційний метод», «метод відстроченої оцінки», «Plus – Minus – Interesting», «сторітелінг» і багато інших.

Водночас в освітній практиці, на жаль, перераховані педагогічні прийоми, засоби, методи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти реалізуються не в повному обсязі, потребують більш уважного ставлення до їх застосування з боку викладачів або ж вимагають правильного вибору активних методів навчання для вирішення не тільки навчальних та професійних завдань, а й для сприяння формуванню компетентностей відповідно до спеціальності навчання.

Пропонуємо розглянути активні методи навчання, які ще не здобули активного поширення в підготовці фахівців з готельно-ресторанної справи та не мають теоретичного обґрунтування в педагогічній практиці, проте мають вагомий результат в підвищенні якості підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа».

Конкурс є одним із перспективних активних методів навчання та робить освітній процес більш привабливим для студентів з погляду проявів конкурентності. Крім цього, конкурси є корисним інструментом для спілкування здобувачів між собою. Стимул використовувати конкурси як навчальний засіб виникає через позитивне ставлення студентів до роботи над практичними проблемами, що розкриваються під час їх проведення.

Конкурс як освітній інструмент повинен бути середовищем, у якому навчання виникає в результаті завдання для студентів-конкурентів, знання розвива-

ються в рамках завдання, яке передбачається вирішити, а вміння та навички розвиваються в результаті участі (Pauschenwein, Goldgruber, 2013).

Ефективна співпраця означає успіх взаємодії між студентами. Для участі в конкурсі студентам потрібні і соціальні, і когнітивні навички навчання у співпраці. Під соціальними компетенціями розуміють здатність вирішувати конфлікти та управляти конкуренцією всередині групи, а учасники групи повинні бути відкритими для різних поглядів. Когнітивні навички дозволяють студентам використовувати, набувати й навіть створювати знання. Отже, когнітивні навички належать до здатності студентів ставити запитання, окреслювати проблеми, встановлювати гіпотези, визначати цілі та використовувати інструменти й методи для пошуку рішення (Katarzyna, Napierała and other, 2020).

Конкурентний аспект розв'язання проблем робить конкурс цікавим для учасників процесу, сприяє набуттю нових знань у сфері готельно-ресторанних послуг та стимулює студентів до творчості, щоб знайти «виграшне рішення». Проте відмітимо, що конкуренція не обов'язково спонукає студентів робити все можливе, оскільки вона може й не покладатися на компетентність.

У конкурсі чинники, що впливають на творчість учасників, можна розділити на дві групи: по-перше, ставлення студентів; по-друге, варіація між студентами, включаючи рівні творчості, знань та соціальної компетентності. Незалежно від галузі дослідження, творчість розуміється як важливий чинник інновацій, що стимулює нові знання.

Ідеї конкурсів повинні полягати в тому, щоб використовувати знання, а не узагальнювати та відтворювати їх. Наведено приклади тем конкурсів для студентів спеціальності «Готельно-ресторанна

справа»: «Оцінка впливу всесвітньої пандемії Covid-19 на діяльність готельних підприємств Луганщини та шляхи виходу із ситуації, що склалась»; «Розробка пакета інноваційних та унікальних послуг для готелів Луганщини»; «Зелені садиби як перспективний засіб розміщення на Луганщині»; «Створення та розвиток об'єктів готельного господарства на Луганщині».

Під час організації конкурсу завдання бажано ставити так, щоб одному студенту було важко його виконати в обмежений період часу. Це стимулює активізацію всіх учасників для виконання поставленого завдання вчасно.

Конкурси можуть організовуватись і в рамках певних дисциплін, і цілих курсів за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа» (рекомендуємо для 3 – 4 курсів та магістратури).

Регламент проведення конкурсу на тему *«Зелені садиби як перспективний засіб розміщення на Луганщині»* виглядає таким чином.

Мета конкурсу: залучити здобувачів вищої освіти до вирішення проблем розвитку готельної справи на Луганщині; пошуку альтернативних засобів розміщення, що сприятимуть розвитку сільських територій та туризму; упровадження інноваційних проєктів розвитку наявних зелених садиб як складника соціально-економічного розвитку території Луганщини.

Учасники конкурсу – здобувачі вищої освіти першого та другого рівнів вищої освіти за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа».

I етап конкурсу – розгляд поданих проєктів конкурсною комісією, відбір трьох кращих робіт для участі в II етапі конкурсу.

II етап конкурсу – публічний захист проєктів, сесія запитань та відповідей, відбір кращих проєктів комісією та нагородження переможців.

Умови конкурсу. Проект має бути авторським та актуальним дослідженням, містити конкретний план дій щодо його практичного впровадження з визначеним строком упровадження, виконавцями, орієнтовним бюджетом на кожну дію плану.

Проект виконується українською мовою. Обсяг роботи має становити до 10 сторінок без урахування додатків (додатки за потреби). Вимоги до оформлення тексту: шрифт TimesNewRoman, міжрядковий інтервал – 1,15, кегль – 14, поля: верхнє – 2 см, нижнє – 2 см, ліве – 2,5 см, праве – 1,5 см.

До проектної роботи повинні входити такі *розділи*:

1. Актуальність проекту.
2. Опис проекту (назва та мета проекту; місце впровадження проекту; сутність ідеї та її обґрунтування; цільова аудиторія).
3. Опис процесів (планів) з реалізації проекту.
4. Очікувані результати реалізації проекту (зокрема обґрунтування їх соціальної значущості та суспільної корисності) та індикатори моніторингу.
5. Необхідні ресурси для реалізації проекту.

Основні критерії оцінки конкурсних робіт:

- концептуальність – наявність у роботі єдиної, цілісної концепції, оригінальних / інноваційних ідей – 30 балів;
- обґрунтування вимірних (економічного, соціального, екологічного) ефекту проекту та реалістичності його впровадження – 30 балів;
- прикладна цінність проекту, відповідність потребам конкретної території – 30 балів;
- презентація проекту – чітка структура доповіді, наочність у презентації, аргументація фактів, лаконічні відповіді на запитання – 10 балів;

– реалізація – рівень технічного та художнього виконання – 10 балів.

Комісія – викладачі кафедри туризму, готельної і ресторанної справи ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Після проведення конкурсу «*Зелені садиби як перспективний засіб розміщення на Луганщині*» в рамках фахової навчальної дисципліни «Організація готельного господарства» маємо можливість стверджувати, що цей метод навчання чітко інтегрує теорію з практикою та покращує підготовку фахівців з готельно-ресторанної справи, збалансовуючи професійні та академічні цілі. Учасники відмічали, що змагання в основному покращило їхні індивідуальні знання про готельну галузь загалом та окремо роботу зелених садів, крім того, покращились соціальні навички, необхідні для роботи в команді, розкрився творчий потенціал та організаторські здібності. Загальні враження студентів про подію були позитивними.

Під час конкурсу студенти спирались на свої академічні знання, щоб розпізнати та вирішити справжню практичну проблему. Для перемоги в конкурсі вагомим складником була творчість.

Розглянемо професійно зорієнтовані бізнес-симуляції з підготовки фахівців з готельно-ресторанної справи як методу активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Віртуальні комп'ютерні симуляції дозволяють інтерпретувати, аналізувати, оцінювати, діяти, вирішувати проблеми, отримувати знання, розвивати науковий тип мислення, навички критичного мислення й розуміння специфіки професійної діяльності (Armstrong, 2003; Bainbridge, 2007).

Професійно зорієнтовані бізнес-симуляції з підготовки фахівців з готельно-ресторанної справи (Build your own business (BYOB), the Guest Experience sim, Cesim Hospitality, the Hotel Simulation

(HOTS), HotelSim, the SLATE (Strategic Learning and Training Experience) Hotel та інші) відображають об'єкти їхньої майбутньої професійної діяльності та адаптовані до сервісної, ресторанної, анімаційної діяльності тощо (Кашинська, 2021).

Так, комп'ютерна бізнес-симуляція «Virtel» дає студентам можливість отримати досвід обслуговування гостей і сформувати фахові компетентності за різними модульними структурами: загальні модулі (розмова та надання загальної інформації, загальна етика ввічливості, вирішення конфліктних ситуацій тощо), служба прийому й розміщення (робота з системою бронювання, ціни, послуги, розміщення клієнтів тощо); служба номерного фонду (стандарти прибирання номерів, робота зі скаргами, крадіжки та втрата речей клієнтів тощо); служба громадського харчування (продаж страв та напоїв, надання рахунку, праця зі скаргами тощо).

Установити додатки може кожен студент на власний смартфон чи комп'ютер за покликаннями: «Virtual Hotel» – <https://apkpure.com/virtual-hotel/com.dse.virtualhotel>; «Virtual Hotel Cleaning Manager Room Service» – <https://apkfutur.com/ru/virtual-hotel-cleaning-manager-room-service-games/com.kidsgamesfactory.virtual.hotel.cleaning.manager/download>; «Virtual Hotel Manager Restaurant» – <https://androspace.ru/437719-virtual-hotel-manager-restaurant-job-simulator.html> та ін.

Використовувати ці симуляції можливо на практичних та лабораторних заняттях з дисципліни «Організація готельного господарства» за тематичними модулями «Організація обслуговування службою прийому і розміщення», «Організація обслуговування службою номерного фонду» та дисципліни «Організація ресторанного господарства» за тематичними модулями «Організація обслугову-

вання в підприємствах ресторанного господарства», «Види обслуговування» тощо.

Ці віртуальні симуляції стають найбільш актуальними в умовах карантинних обмежень, коли доступ до лабораторій готельної та ресторанної справи або реальних готельних і ресторанних підприємств відсутній.

Відмітимо, що комп'ютерні бізнес-симуляції на сьогодні є лідерами в активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Готельно-ресторанна справа» та дозволяють наочно продемонструвати складні аспекти готельно-ресторанного бізнесу, що сприяє розумінню специфіки й логіки діяльності готельних та ресторанних підприємств; забезпечують успішне виконання професійних обов'язків за допомогою моделювання ситуацій практичного середовища.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз педагогічної та методичної літератури показав, що активні методи навчання спрямовані на вдосконалення підготовки майбутніх фахівців з готельно-ресторанної справи, покращення їхнього ставлення до навчання та забезпечення для них цікавих можливостей навчально-пізнавальної діяльності. Вони створюють необхідні умови для: формування актуальних «м'яких» компетентностей фахівців з готельно-ресторанної справи, пошуку шляхів виходу із запропонованих професійних ситуацій, напрацювання професійних дій, необхідних для вирішення професійного завдання.

Активне навчання як метод навчання «активізує» студентів шляхом залучення їхніх пізнавальних здібностей та процесів, роблячи їх активними учасниками процесу навчання, що сприяє розвитку критичного мислення, підвищенню мотивації до навчання та пізнавальної зацікавленості, активізації творчого потен-

ціалу, самостійності в застосовуванні знань і вмінь на практиці.

Наразі перелік активних методів навчання доповнюється та розширюється. У підготовці фахівців з готельно-ресторанної справи для активізації навчально-пізнавальної діяльності ми рекомендуємо використовувати конкурси, які формують позитивне ставлення студентів до роботи над практичними проблемами, покращують соціальні навички, необхідні для роботи в команді, розкривають творчий потенціал та організаторські здібності, удосконалюють науковий тип мислення, навички критичного мислення; та комп'ютерні бізнес-симуляції, які наочно демонструють складні аспекти готельно-ресторанного бізнесу та моделюють ситуації практичного середовища підприємств цих галузей, сприяють розумінню їхньої специфіки та логіки діяльності.

Ця стаття не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми, тому є необхідність пошуку та глибокого розгляду найновіших методів активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа» та в розробці навчально-методичного забезпечення фахових дисциплін з використанням зазначених методів. Доцільною також є розробка комплексу навчального й допоміжного матеріалу з використанням активних методів навчання.

Література

- Башкір О. І.** Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі. *Педагогіка та психологія*. Харків, 2018. Вип. 60. С. 33–44.
- Беспалько В. П.** Педагогика и прогрессивные технологии обучения: учебник для студентов. Москва: Институт профессионального образования Министерства образования России, 1995. 336 с.
- Бондарєва Т.** Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів у системі ступеневої вищої освіти. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 11. С. 83–85.
- Буланова-Топоркова М. В.** Педагогические технологии: учеб. пособие для студентов пед. специальностей / под общ. ред. В. С. Кукушина. 2-е изд., испр. и доп. Ростов-на-Дону: МарТ, 2004. 336 с.
- Кашинська О.** Активізація навчальної діяльності здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа». *Science and education: problems, prospects and innovations*. Kyoto, Japan. 2021. URL: <https://sci-conf.com.ua/vii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-science-and-education-problems-prospects-and-innovations-1-3-aprelya-2021-goda-kioto-yaponiya-arhiv/> (дата звернення: 10.04.2021).
- Панфилова А. П.** Инновационные педагогические технологии: активное обучение: учеб. пособие для студ. учреждений высш. проф. образования. 3-е изд., испр. Москва: Издательский центр «Академия», 2012. 192 с.
- Смолкин А. М.** Методы активного обучения. Москва: Высшая школа, 1991. 176 с.
- Фалунина Е. В.** Активные методы обучения в системе высшего образования – современный взгляд на проблему обучения. *Евразийский Союз Ученых. Психологические науки*. 2020/04/15; 72 (4). С. 65–67. DOI: <https://doi.org/10.31618/ESU.2413-9335.2020.4.72.639> (дата звернення: 10.03.2021).
- Хома Т. В.** Активні методи навчання в педагогіці вищої школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 69 (3). С. 149–152.
- Чечет В. В., Захарова С. Н.** Активные методы обучения в педагогическом

образовании: учеб.-метод. пособие. Минск: БГУ, 2015. 127 с.

Aksit F., Niemi H., Nevgi A. Why is active learning so difficult to implement: The Turkish case. *Australian Journal of Teacher Education*. 2016. 41(4). URL: <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2016v41n4.6> (Last accessed: 01.04.2021).

Armstrong E. K. Applications of role-playing in tourism management teaching: An evaluation of a learning method. *Journ. of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 2003. Vol. 2 (1). Pp. 5–16. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.603.1204&rep=rep1&type=pdf> (Last accessed: 05.04.2021).

Bainbridge W. S. The scientific research potential of virtual worlds. *Science*, 2007. Vol. 317. Pp. 472–476.

Desk research summary on the future of digital, green and social Skills in Tourism. *Next Tourism Generation Skills Alliance – Desk Research Summary*. 2019. P. 22. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020> (Last accessed: 01.04.2021).

Hudakova J., Papcunová V. Impact of Activating Teaching Methods on Results of the Students. *DEStech Transactions on Social Science, Education and Human Science*. 2020. 3. DOI: <https://doi.org/10.12783/dtssehs/icesd2020/34123> (Last accessed: 16.03.2021).

Lesniewska-Napierala K., Napierala T., Tjørve K., Tjørve E. A ‘Contest’ as a Pedagogical Method in Tourism Higher Education: a Case Study in Teaching Creativity Through Problem-Solving. *Tourism*. 2020. 30/1. URL: https://www.researchgate.net/publication/342361817_A_%27Contest%27_as_a_Pedagogical_Method_in_Tourism_Higher_Education_a_Case_Study_in_Teaching_Creativity_Through_Problem-Solving (Last accessed: 16.03.2021).

Micieta B., Kasajova M., Gabajová G. Using activating teaching methods for improving student motivation. *12th International Conference on Education and New Learning Technologies*. 2020, 07. DOI: <https://doi.org/10.21125/edulearn.2020.2129> (Last accessed: 20.03.2021).

Pauschenwein J., Goldgruber E., Sfiri A. The identification of the potential of game-based learning in vocational education within the context of the project ‘Play the Learning Game’. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*. 2013. 8 (1). Pp. 20–23. DOI: <http://dx.doi.org/10.3991/ijet.v8i1.2359> (Last accessed: 10.03.2021).

Prince M. Does active learning work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*. 2004. 93(3). Pp. 223–231. DOI: <http://dx.doi.org/10.1002/j.2168-9830.2004.tb00809> (Last accessed: 16.02.2021).

References

Bashkir, O. I. (2018). Aktyvni y interaktyvni metody navchannia u vyshchii shkoli [Active and Interactive Higher School Training Methods]. *Pedahohika ta psykholohiia – Pedagogy and Psychology*, 60, 33–44 [in Ukrainian].

Bespalko, V. P. (2019). Pedagogika i progressivnye tehnologii obuchenija [Pedagogy and Progressive Learning Technologies]. Moscow [in Russian].

Bondarieva, T. (2013). Aktyvizatsiia navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv u systemi stupenevoi vyshchoi osvity [Activation of Educational and Cognitive Activity of Students in the System of Higher Education]. *Nova pedahohichna dumka – New Pedagogical Thought*, 11, 83–85 [in Ukrainian].

Bulanova-Toporkova, M. V. (2004). Pedagogicheskie tehnologii [Pedagogical Technologies]. Moscow [in Russian].

Kashynska, O. (2021). Aktyvizatsiia navchalnoi diialnosti здобувачів вищої

osvity za spetsialnistiu «Hotelno-restoranna sprava» [Activation of Educational Activities of Higher Education Students in the Specialty «Hotel & Restaurant Business»]. *Nauka ta osvita: problemy, perspektyvy ta innovatsii – Science and Education: Problems, Prospects and Innovations*, 1–3. Retrieved from <https://sci-conf.com.ua/vii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-science-and-education-problems-prospects-and-innovations-1-3-aprelya-2021-goda-kioto-yaponiya-arhiv/> [in Ukrainian].

Panfilova, A. P. (2012). Innovacionnye pedagogicheskie tehnologii: aktivnoe obuchenie [Innovative Pedagogical Technologies: Active Learning]. Moscow [in Russian].

Smolkin, A. M. (1991). Metody aktivnogo obucheniya [Active Learning Methods]. Moscow: Vysshaya shkola [in Russian].

Falunina, E. V. (2020). Aktivnye metody obucheniya v sisteme vysshego obrazovaniya – sovremennyy vzglyad na problemu obucheniya [Active Teaching Methods in the System of Higher Education – a Modern View of the Problem of Learning]. *Evrazijskij Sojuz Uchenyh. Psichologicheskie nauki – Eurasian Union of Scientists. Psychological Sciences*, 72 (4), 65–67. DOI: <https://doi.org/10.31618/ESU.2413-9335.2020.4.72.639> [in Russian].

Khoma, T. V. (2020). Aktivni metody navchannia v pedahohitsi vyshchoi shkoly [Active Methods of Teaching in Pedagogy of Higher Education]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of Creating a Creative Personality in Higher and General Education Schools*, 69 (3), 149–152.

Chechet, V. V. (2015). Aktivnye metody obucheniya v pedagogicheskom obrazovanii [Active Teaching Methods in Teacher Education]. Minsk: BSU [in Russian].

Aksit, F., Niemi, H., & Nevgi, A. (2016). Why is active learning so difficult to implement: The Turkish case. *Australian Journal of Teacher Education*, 41 (4). DOI: <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2016v41n4.6> [in English].

Armstrong, E. K. (2003). Applications of role-playing in tourism management teaching: An evaluation of a learning method. *Journ. of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 2 (1), 5–16. Retrieved from <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.603.1204&rep=rep1&type=pdf> [in English].

Bainbridge, W. S. (2007). The scientific research potential of virtual worlds. *Science*, 317, 472–476 [in English].

Desk research summary on the future of digital, green and social Skills in Tourism. (2019). *Next Tourism Generation Skills Alliance – Desk Research Summary*. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020> [in English].

Hudakova, J., & Papcunová, V. (2020). Impact of Activating Teaching Methods on Results of the Students. *DEStech Transactions on Social Science, Education and Human Science*, 3. Retrieved from doi=10.12783/dtssehs/icesd2020/34123 [in English].

Lesniewska-Napierala, K., Napierala, T., Tjørve, K., & Tjørve, E. (2020). A ‘Contest’ as a Pedagogical Method in Tourism Higher Education: a Case Study in Teaching Creativity Through Problem-Solving. *Tourism*, 30/1. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/342361817_A_%27Contest%27_as_a_Pedagogical_Method_in_Tourism_Higher_Education_a_Case_Study_in_Teaching_Creativity_Through_Problem-Solving [in English].

Micieta, B., Kasajova, M., & Gabajová, G. (2020). Using activating teaching methods for improving student motivation. *12th*

International Conference on Education and New Learning Technologies, 07. DOI: <https://doi.org/10.21125/edulearn.2020.2129> [in English].

Pauschenwein, J., Goldgruber, E., & Sfiri, A. (2013). The identification of the potential of game-based learning in vocational education within the context of the project 'Play the Learning Game'. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 8 (1), 20–23. DOI: <http://dx.doi.org/10.3991/ijet.v8i1.2359> [in English].

Prince, M. (2004). Does active learning work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231. DOI: <http://dx.doi.org/10.1002/j.2168-9830.2004.tb00809> [in English].

Кашинська О. Є. Застосування активних методів навчання в підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа»

У статті розкрито використання активних методів навчання в підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа». Акцентовано увагу на актуальних компетенціях для професій у готельно-ресторанній справі та зазначено, що найближчим часом переважатимуть технічні навички, які будуть доповнені потужними особистісними, соціальними навичками та навичками співпраці. Зауважено, що ці навички не можуть культивуватися в пасивному освітньому середовищі, а тому перевагу потрібно віддавати активним методам навчання, які можуть удосконалити підготовку фахівців з готельно-ресторанної справи, покращити їхнє ставлення до навчання та забезпечити для них цікаві можливості навчально-пізнавальної діяльності. Визначено, що активні методи навчання – це методи, які «активізують» студентів шляхом залучення їхніх пізнавальних здібностей та процесів, роблячи їх активними частинами процесу навчання, що

сприяє розвитку критичного мислення, підвищенню мотивації до навчання, пізнавальній зацікавленості, активізації творчого потенціалу, самостійності в одержанні знань, формуванню «м'яких» компетентностей.

Доповнено перелік активних методів навчання методами, які сьогодні в закладах вищої освіти широко рекламуються й обґрунтовуються («метод інциденту», «скрайбінг», «редукований метод», «метод відстроченої оцінки», «карта ідей», «Plus – Minus – Interesting» та інші).

Запропоновано впроваджувати в підготовку фахівців з готельно-ресторанної справи такі методи навчання, як: конкурс, бізнес-симуляція, та описано процес їх застосування. Установлено, що ці методи ще не здобули активного поширення, проте мають вагомі результати в підвищенні якості підготовки студентів за спеціальністю «Готельно-ресторанна справа».

Ключові слова: активні методи навчання, активізація навчально-пізнавальної діяльності, здобувачі вищої освіти, спеціальність «Готельно-ресторанна справа», конкурс, бізнес-симуляція.

Кашинская Е. Е. Применение активных методов обучения в подготовке соискателей высшего образования по специальности «Гостинично-ресторанное дело»

В статье раскрыто использование активных методов обучения в подготовке соискателей высшего образования по специальности «Гостинично-ресторанное дело». Акцентируется внимание на актуальных компетенциях для профессий в гостинично-ресторанном деле и указано, что в ближайшее время будут преобладать технические навыки, которые будут дополнены мощными личностными, социальными навыками и навыками сотрудничества. Отмечено, что данные навыки не могут культивироваться в пас-

сивной образовательной среде, а потому предпочтение нужно отдавать активным методам обучения, которые могут усовершенствовать подготовку специалистов гостинично-ресторанного дела, улучшить их отношение к обучению и обеспечить для них интересные возможности учебно-познавательной деятельности. Раскрыты основные подходы к определению понятия «активные методы обучения».

Дополнен перечень активных методов обучения методами, которые сегодня в учреждениях высшего образования широко рекламируются («метод инцидента», «скрайбинг», «редуцированный метод», «метод отсроченной оценки», «карта идей», «Plus – Minus – Interesting» и другие).

Предложено внедрять в подготовку специалистов гостинично-ресторанного дела такие методы обучения, как конкурс и бизнес-симуляция. Также описан процесс их применения. Установлено, что данные методы еще не получили активного распространения, однако имеют весомые результаты в повышении качества подготовки соискателей высшего образования по специальности «Гостинично-ресторанное дело».

Ключевые слова: активные методы обучения, активизация учебно-познавательной деятельности, соискатели высшего образования, специальность «Гостинично-ресторанное дело», конкурс, бизнес-симуляция.

Kashynska O. Ye. The Use of Active Methods of Teaching in Training of Higher Education Students in the Speciality «Hotel & Restaurant Business»

The article reveals the use of active teaching methods in the preparation of higher education students in the speciality «Hotel & Restaurant Business». The emphasis is placed on the current competencies for professions in the hotel and restaurant business, and it is noted that in the near future the technical skills will prevail, which will

be complemented by strong personal, social and cooperation skills. It has been noted that these skills cannot be cultivated in a passive educational environment, and therefore, the preference should be given to active teaching methods that can improve the training of specialists in hotel and restaurant business, improve their attitude to learning and provide them with interesting learning and cognitive opportunities. The main approaches to the definition of the concept «active teaching methods» have been revealed, and it has been determined that active teaching methods are the methods that «activate» students by involving their cognitive abilities and processes, making them the active parts of the learning process, which in its turn promotes the development of critical thinking, the increase of motivation to learning, cognitive interest, the activation of creative potential, independence in obtaining knowledge, and the formation of «soft» competencies.

The list of active teaching methods has been supplemented by the methods that are widely advertised and professionally substantiated in higher educational institutions today («incident method», «scribing», «reduced method», «delayed assessment method», «mind mapping», «Plus – Minus – Interesting» and others).

It has been proposed to introduce such teaching methods in the training of specialists in hotel and restaurant business as: contest and business simulations. The process of their application has been described as well. The research has established that these methods have not become active yet, but they have significant results in improving the quality of training of higher education students in the speciality «Hotel & Restaurant Business».

Keywords: active methods of teaching, the activation of educational-cognitive activity, higher education students, speciality «Hotel & Restaurant business», contest, computer business simulation.